

Sygn. akt III PK 64/08

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 marca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Józef Iwulski (sprawozdawca)

SSA Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa K. K.

przeciwko Zespołowi Szkół Zawodowych Nr [...] im. [...] w D.

o uznanie wypowiedzenia warunków pracy i płacy za bezskuteczne,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 16 marca 2009 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych w L.

z dnia 24 czerwca 2008 r.,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. odstępuje od obciążenia powoda obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego na rzecz strony pozwanej;**
- 3. przyznaje adwokat M. M. – Ł. od Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w L.) tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu kwotę 120**

(sto dwadzieścia) zł podwyższoną o obowiązującą stawkę podatku od towarów i usług.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 marca 2008 r., IV P 7/08, Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w P. oddalił powództwo K. K. przeciwko Zespołowi Szkół Zawodowych Nr [...] im. [...] w D. o uznanie za bezskuteczne wypowiedzenia warunków pracy i płacy i nie obciążył powoda kosztami procesu.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód pracuje w pozwanym Zespole Szkół od 1992 r. jako rzemieślnik. W oparciu o zakres obowiązków pracowniczych pochodzący z 16 lutego 1995 r. powód - oprócz prac typowo rzemieślniczych - wykonywał obowiązki kierowcy samochodu osobowego. W dniu 27 listopada 2007 r. pozwany pracodawca sprzedał samochód, którym jeździł powód i dlatego 2 stycznia 2008 r. zmienił powodowi zakres czynności służbowych. Powód nie jest członkiem żadnej organizacji związkowej ani nie występował do żadnej z nich o obronę jego interesów pracowniczych. W dniu 4 stycznia 2008 r. dyrektor Zespołu wręczyła powodowi pismo datowane na dzień 2 stycznia 2008 r., w którym wypowiedziano mu dotychczasowe warunki pracy i płacy, proponując od dnia 1 maja 2008 r. wymiar czasu pracy wynoszący 1/2 etatu za wynagrodzeniem o połowę niższym w stosunku do dotychczasowego. Następnie pismem z 4 stycznia 2008 r. dyrektor Zespołu powiadomiła działające w nim zakładowe organizacje związkowe o zamiarze wypowiedzenia powodowi dotychczasowych warunków zatrudnienia. W piśmie z 8 stycznia 2008 r. zarząd oddziału ZNP poinformował, że powód nie jest członkiem tego związku i nie występował do niego o obronę jego interesów pracowniczych. Przewodnicząca NSZZ "Solidarność" Pracowników Oświaty w piśmie z dnia 7 stycznia 2008 r. wyraziła natomiast negatywną opinię na temat wypowiedzenia powodowi warunków pracy i płacy. Wówczas pozwany skierował do powoda kolejne oświadczenie o wypowiedzeniu warunków pracy i płacy, proponując takie same warunki pracy i płacy, jak w piśmie wręczonym w dniu 4 stycznia 2008 r.

Przy takich ustaleniach faktycznych, Sąd pierwszej instancji uznał, że w dniu wręczenia pierwszego oświadczenia o wypowiedzeniu warunków pracy i płacy powód nie był członkiem żadnej zakładowej organizacji związkowej ani nie występował do tych organizacji o obronę jego interesów pracowniczych. Zatem konsultacja związkowa, jakiej pracodawca dokonał w trybie art. 38 § 1 k.p. i kolejne pismo wypowiedające powodowi warunki zatrudnienia były czynnościami zbędnymi. Zdaniem Sądu Rejonowego, wskazana w wypowiedzeniu zmieniającym przyczyna (pogarszająca się sytuacja finansowa szkoły spowodowana głównie zmniejszającą się liczbą uczniów i wychowanków zakwaterowanych w internacie oraz rezygnacja z eksploatacji samochodu) była rzeczywista. Dlatego powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Wyrokiem z dnia 24 czerwca 2008 r., Sąd Okręgowy-Sąd Pracy w L. oddalił apelację powoda od wyroku Sądu pierwszej instancji. Sąd odwoławczy podzielił ustalenia faktyczne i rozważania prawne Sądu Rejonowego i uznał wypowiedzenie powodowi warunków pracy i płacy za prawidłowe pod względem formalnym i „należycie uzasadnione”.

Od wyroku Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wniósł powód, zarzucając naruszenie: 1) art. 45 § 1 w związku z art. 38 § 1 i art. 23² k.p. oraz w związku z art. 30 ust. 2¹ ustawy o związkach zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 854 ze zm.) przez ich niezastosowanie w sytuacji, gdy „dokonane przez pozwaną wypowiedzenie jest niezgodne z przepisami prawa, albowiem przed wręczeniem powodowi wypowiedzenia w dniu 4 stycznia 2008 r. pozwana nie zwróciła się do zakładowej organizacji związkowej z prośbą o informację, czy powód jest członkiem zakładowej organizacji związkowej lub czy korzysta z ochrony celem przeprowadzenia konsultacji związkowej mimo, że nie posiadała wiedzy w tym zakresie”, 2) art. 232 zdanie drugie w związku z art. 227 i art. 391 § 1 k.p.c. przez „nieprzeprowadzenie postępowania dowodowego z urzędu na okoliczność ustalenia, czy powód korzystał z ochrony w dniu 4 stycznia 2008 r., a w szczególności poprzez niedopuszczenie z urzędu dowodu z zeznań świadka mgr E. K. - Przewodniczącej KM NSZZ "Solidarność" Pracowników Oświaty Ziemi D. na okoliczność czy i kiedy powód zwracał się o ochronę swoich praw, a nadto czy ochronę taką otrzymał w sytuacji, gdy jest to okoliczność mająca istotne znaczenie

dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy", 3) art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez „brak omówienia w uzasadnieniu przyczyn, dla których w ocenie Sądu wypowiedzenie powodowi warunków pracy i płacy było prawidłowe pod względem formalnym”.

W uzasadnieniu skargi powód wywiódł w szczególności, że pracodawca, który ma zamiar wypowiedzieć pracownikowi umowę o pracę zawartą na czas nieokreślony powinien w pierwszej kolejności zwrócić się do zakładowej organizacji związkowej z prośbą o udzielenie informacji, czy pracownik jest członkiem organizacji związkowej lub czy zwrócił się do niej o ochronę swoich praw. Dopiero jeżeli zakładowa organizacja związkowa nie udzieli tej informacji w ciągu pięciu dni lub udzieli informacji negatywnej, pracodawca jest zwolniony z obowiązku konsultacji zamiaru wypowiedzenia z zakładową organizacją związkową. Z kolei po otrzymaniu informacji pozytywnej, pracodawca zawiadamia na piśmie zakładową organizację związkową o zamiarze wypowiedzenia pracownikowi umowy o pracę, tym razem podając przyczynę uzasadniającą rozwiązanie umowy. Zawiadomienie powinno nastąpić najpóźniej na pięć dni przed wypowiedzeniem tak, aby umożliwić zakładowej organizacji związkowej ewentualne zgłoszenie na piśmie umotywowanych zastrzeżeń. Pracodawca jest uprawniony podjąć decyzję w sprawie wypowiedzenia dopiero po rozpatrzeniu stanowiska organizacji związkowej, a także w razie niezajęcia przez nią stanowiska w ustalonym terminie. Stąd też pozwany - według skarżącego - naruszył art. 38 § 1 w związku z art. 23² k.p. i w związku z art. 30 ust. 2¹ ustawy o związkach zawodowych, gdyż w aktach sprawy brakuje jakiegokolwiek dowodu na okoliczność, że pozwana wiedziała, iż powód nie jest członkiem zakładowej organizacji związkowej i nie wystąpił do zakładowej organizacji związkowej o ochronę swoich praw pracowniczych. O tym, że powód nie jest członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego ani nie występował do tego związku o objęcie go ochroną pozwany pracodawca został poinformowany dopiero pismem z 8 stycznia 2008 r. Natomiast nie zostało wyjaśnione, czy powód w dniu 4 stycznia 2008 r. (wręczenie mu wypowiedzenia zmieniającego) korzystał z ochrony NSZZ „Solidarność”. Według skarżącego, Sąd Rejonowy powinien z urzędu przeprowadzić postępowanie dowodowe dla ustalenia, czy w tej dacie powód korzystał z ochrony tego związku, a w szczególności powinien dopuścić z

urzędu dowód z zeznań przewodniczącej KM NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty. Uchybienie Sądu pierwszej instancji w tej materii nie zostało sanowane przez Sąd odwoławczy. Tymczasem przeprowadzenie tych dowodów było tym bardziej uzasadnione, że z treści pisma datowanego na dzień 7 stycznia 2008 r., skierowanego przez przewodniczącą KM NSZZ „Solidarność” do pozwanego wcale nie wynika, że powód nie był taką ochroną objęty. Zdaniem skarżącego, przewodnicząca związku oświadczyła, że KM NSZZ „Solidarność” powinna być poinformowana o sprawie i poproszona o opinię na temat zamiaru zmiany warunków pracy i płacy na pięć dni przed terminem wręczenia pracownikowi wypowiedzenia zmieniającego, a skoro ten termin nie został dotrzymany, to wyraziła negatywną opinię w zakresie dokonanego powodowi wypowiedzenia. Działania pracodawcy wobec powoda powinny zostać ocenione przez Sądy obu instancji „krytyczniej, niż tylko jako zbędne”, bowiem stanowią rażące naruszenie przepisów prawa pracy. Powód nie tylko został pozbawiony ochrony „uprzedniej” przewidzianej w art. 38 § 1 k.p. na skutek „niekompetencji pozwanego”, ale również ochrony „następczej” określonej w art. 45 k.p. wskutek akceptacji sprzecznych z prawem działań pracodawcy poczynionej przez orzekające w sprawie Sądy.

Wskazując na powyższe, skarżący - reprezentowany przez pełnomocnika ustanowionego z urzędu - wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania oraz o przyznanie pełnomocnikowi wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną skarżącemu z urzędu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie od powoda kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Nieuzasadnione są zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego. W szczególności bezzasadny jest zarzut nieprzeprowadzenia przez Sąd Okręgowy z urzędu dowodu na okoliczność, czy powód korzystał w dniu 4 stycznia 2008 r. z ochrony KM NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty. Sąd pierwszej instancji na podstawie zeznań powoda słuchanego w trybie art. 299 k.p.c. ustalił, że nie jest (nie był) członkiem żadnej zakładowej organizacji związkowej działającej w pozwanym

Zespole Szkół ani nie występował do żadnej z nich o obronę jego interesów pracowniczych. Sąd odwoławczy to ustalenie podzielił, a było ono w istocie niesporne. Z tej przyczyny skarżący w sposób całkowicie nieuprawniony zarzuca Sądowi drugiej instancji nieprzeprowadzenie z urzędu dowodu z zeznań świadka, jak i z uzupełniającego przesłuchania powoda oraz niezgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. próbuje podważyć ustalenie faktyczne w tym przedmiocie. Zarzut ten w rzeczywistości stanowi zakwestionowanie ustaleń faktycznych, którymi Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym jest związany w myśl art. 398¹³ § 2 k.p.c. i dlatego nie może odnieść skutku.

Również nietrafny jest zarzut obrazy art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy w pisemnych motywach rozstrzygnięcia wyjaśnił, dlaczego wniesiona przez powoda apelacja od wyroku Sądu Rejonowego nie zasługiwała na uwzględnienie. Zarzut naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie posiada wszystkich koniecznych elementów, bądź zawiera tak oczywiste braki, które uniemożliwiają kontrolę kasacyjną (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2008 r., III CSK 315/07, LEX nr 390105 oraz z dnia 19 marca 2008 r., I PK 238/07, LEX nr 466012). Wbrew wywodom skarżącego, Sąd Okręgowy „omówił przyczyny, dla których wypowiedzenie powodowi warunków pracy i płacy było prawidłowe pod względem formalnym”, bowiem zaznaczył, że podziela ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i jego rozważania prawne, a przepis art. 328 § 2 k.p.c. (zastosowany odpowiednio do uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji) oznacza, że uzasadnienie to nie musi zawierać wszystkich elementów uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji, ale takie elementy, które ze względu na treść apelacji i na zakres rozpoznania sprawy wyznaczony przepisami ustawy, są potrzebne do rozstrzygnięcia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2007 r., II CSK 309/07, LEX nr 368455). Stąd też słusznie Sąd Okręgowy uznał, że nie było potrzeby powtarzania w uzasadnieniu jego wyroku szczegółów oceny poczynionej przez Sąd pierwszej instancji, że pozwany pracodawca nie był zobowiązany do przeprowadzenia konsultacji związkowej przed wypowiedzeniem powodowi warunków zatrudnienia. Sąd Okręgowy wyjaśnił

ponadto dlaczego - w jego ocenie - wskazana powodowi przyczyna wypowiedzenia była zasadna.

Oczywiście bezzasadny jest zarzut dotyczący obrazy art. 45 § 1 k.p. Skoro Sąd odwoławczy (podobnie jak Sąd Rejonowy) doszedł do wniosku, że wypowiedzenie powodowi warunków pracy i płacy nie naruszało przepisów prawa pracy ani nie było bezzasadne, to nie miał podstaw do uwzględnienia na rzecz powoda roszczeń przewidzianych w tym przepisie.

Co się tyczy zarzutu naruszenia art. 38 § 1 w związku z art. 23² k.p. i art. 30 ust. 2¹ ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych, należy stwierdzić, iż już w wyroku z dnia 11 stycznia 2001 r., I PKN 186/00 (OSNAPiUS 2002 nr 18, poz. 428) Sąd Najwyższy przyjął, że ciężący na pracodawcy obowiązek zwrócenia się o informację na temat pracownika korzystającego z obrony nie dotyczy przypadku, jeżeli - z uwagi na brak u tego pracodawcy zakładowej organizacji związkowej związku zawodowego, do którego ten pracownik należy - nie jest on reprezentowany przez taką organizację. Przewidziane w art. 38 § 1 k.p. wymaganie konsultacji zostało odniesione do reprezentującej pracownika zakładowej organizacji związkowej. Jeżeli takiej organizacji w ogóle nie ma lub mimo istnienia nie reprezentuje ona pracownika, to pracodawca jest zwolniony z przeprowadzania konsultacji i tym samym nie może naruszyć art. 38 k.p. To stanowisko Sąd Najwyższy konsekwentnie podtrzymuje, między innymi w wyroku z dnia 11 września 2001 r., I PKN 624/00 (OSNP 2003 nr 16, poz. 377), przyjmując, że norma prawna objęta przepisem art. 38 § 1 k.p. może być naruszona wyłącznie wówczas, gdy pracownik korzysta ze związkowej reprezentacji jego praw pracowniczych. Sąd Najwyższy rozróżnia obowiązek pracodawcy zwrócenia się - w trybie art. 30 ust. 2¹ ustawy o związkach zawodowych - o udzielenie informacji, czy konkretny pracownik korzysta z ochrony związkowej, od obowiązku nałożonego w art. 38 § 1 k.p. W uzasadnieniu uchwały z dnia 23 listopada 2001 r., III ZP 16/01 (OSNAPiUS 2002 nr 12, poz. 283) wskazano, że obowiązek zwrócenia się o informację jest subsydiarny (funkcjonalnie zależny) w stosunku do obowiązku przewidzianego w art. 38 k.p., bo skoro w określonej sytuacji pracodawca nie ma powinności zwracania się do zakładowej organizacji związkowej, gdyż pracownik (obiektywnie) nie jest reprezentowany przez taką organizację, to naruszenie powinności z art. 30 ust. 2¹

ustawy o związkach zawodowych nie może być kwalifikowane jako naruszenie przepisów o wypowiedaniu umów o pracę. Reprezentowanie pracownika przez zakładową organizację związkową jest elementem obiektywnym, zatem naruszenie art. 38 k.p. nastąpiłoby tylko wówczas, gdyby pracodawca nie dokonał zawiadomienia, mimo że pracownik był reprezentowany przez tę organizację. Skoro procedura konsultacji zamiaru wypowiedzenia umowy o pracę z art. 38 k.p. nie obejmuje obowiązku pracodawcy zwrócenia się do zakładowej organizacji związkowej o informację o pracownikach korzystających z jej obrony, to ewentualne uchybienie art. 30 ust. 2¹ ustawy o związkach zawodowych nie jest uchybieniem art. 38 k.p. (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 23 stycznia 2002 r., I PKN 809/00, OSNP 2004 nr 2, poz. 31; PiZS 2005 nr 5, s. 17 z glosą A. Wypych-Żywickiej i z dnia 22 czerwca 2004 r., II PK 2/04, Monitor Prawniczy 2004 nr 14, s. 630).

Jest poza sporem, że powoda nie reprezentowała żadna z dwóch działających u pozwanego pracodawcy zakładowych organizacji związkowych. Stąd też obiektywnie wystąpił stan faktyczny, w którym pozwany nie miał obowiązku przeprowadzenia konsultacji związkowej w trybie art. 38 § 1 k.p. Słusznie orzekające w tej sprawie Sądy przyjęły, że dokonana przez pracodawcę konsultacja była czynnością „zbędną”. Nawet uznanie, że doszło do uchybienia przez pozwanego obowiązkowi nałożonemu w art. 30 ust. 2¹ ustawy o związkach zawodowych (na co powołuje się skarżący) nie oznacza wadliwości złożenia powodowi oświadczenia o wypowiedzeniu warunków pracy i płacy w dniu 4 stycznia 2008 r. Tego dnia powód nie był bowiem - obiektywnie rzecz ujmując - osobą objętą ochroną związkową (nie było zakładowej organizacji związkowej reprezentującej jego prawa w rozumieniu art. 23² k.p.). Z tej przyczyny, wystąpienie pracodawcy po tej dacie do obydwu organizacji związkowych z zapytaniem, czy powód jest objęty ich ochroną, jest zdarzeniem pozbawionym doniosłości prawnej.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 102 w związku z art. 398²¹ k.p.c. oraz na mocy § 2 ust. 3 i § 13 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów

nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).

/tp/